

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ “ХРИСТО БОТЕВ”
с. Баните, община Баните, област Смолян,
тел.: 03025/22-72 Директор; ЗАСК; e-mail: soou_banite@abv.bg

УТВЪРДИЛ:
ДИРЕКТОР:.....
/ПЕНЧО ТОКУЧЕВ/

Заповед № 3690-570/ 08.09.2022 г.

П Р А В И Л Н И К

ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ВЪЗПИТАНИЕ, ОБУЧЕНИЕ И ТРУД

В

СУ “ХРИСТО БОТЕВ” СЕЛО БАНИТЕ, ОБЛАСТ СМОЛЯН

ЗА УЧЕБНАТА 2022/2023 ГОДИНА

**Настоящият правилник е приет на Общо събрание с решение №6
на 08.09.2022 година и е разгледан на педагогически съвет, проведен на
08.09.2022 година**

ГЛАВА ПЪРВА

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1 С този правилник се определят изискванията за определяне безопасни условия на възпитание, обучение и труд в СУ "Христо Ботев" – Баните, Смолянска област.

Чл.2 Правилникът се отнася за учениците, учениците, педагогически и непедagogически персонал в училището, както и за лицата, които по различни поводи се намират в сградата на училището, площадките и двора.

Чл.3 (1) Правилникът урежда правата и задълженията на всички участници в образователно-възпитателния процес и трудовата дейност по осигуряване и контролиране на безопасните условия на възпитание, обучение и труд в училището.

(2) Правилникът съдържа приложения, както следва:

- Приложение №1: Инstrukция за общите задължения и права на работниците и служителите по трудовите правоотношения, БХТ и ПО;
- Приложение №2: Инstrukция за безопасна работа в кабинета по химия
- Приложение №3: Инstrukция за безопасна работа в кабинет по физика
- Приложение №4: Инstrukция за безопасно провеждане на занятията по физкултура
- Приложение №5: Наредба за здравно-хигиенните изисквания при използването на персонални компютри в обучението и извънучебните дейности на учениците
- Приложение №6: Санитарно-хигиенни изисквания към помещенията, обзавеждането и оборудването и факторите на работната среда на кабинетите за обучение и извънучебни дейности на учениците с персонални компютри

ГЛАВА ВТОРА

ИЗИСКВАНИЯ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ВЪЗПИТАНИЕ, ОБУЧЕНИЕ И ТРУД ПРИ ПРОВЕЖДАНЕ НА ВЪЗПИТАТЕЛНА И ТРУДОВА ДЕЙНОСТ

Чл.4, ал.1. За осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд при провеждане на образователно-възпитателния процес и трудова дейност в училището се спазват установените в Република България единни правила, норми и изисквания по отношение на:

- т.1 Собствени наети или предоставени за ползване машини, апарати, уреди, инструменти, материали и вещества.
- т.2 Силови и осветителни електрически инсталации, отоплителни вентилационни, климатични и аспирационни инсталации; водопроводни и канализационни инсталации.
- т.3 Вибрации, шум, чистота на въздуха, осветеност и лъчение.
- т.4 Ергономични условия на възпитание, обучение и труд.
- т.5 Микроклимат (температура и влажност на въздуха).
- т.6 Работно облекло, лични предпазни средства.
- т.7 Съоръжения и медикаменти за долекарска помощ.
- т.8 Пренасяне на товари.

- т.9 Организирано придвижване на ученици, педагогически непедагогически персонал като пешеходци или пътници в транспортни средства
- ал.2. За осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд се спазват следните правила, норми и изисквания:
- т.1 Собствените, наетите или предоставените за използване уреди и съоръжения (перални машини, електрически бойлери, стерилизатори, миксери, печки, фурни, котелна инсталация, асансьор, картофобелачка, хлеборезачки и др) – да са технически изправни и обезопасени;
  - т.2 Осветителната електрическа инсталация да осигурява нужната осветеност от:
    - обикновени лампи – 150 + 200 лукса
    - луминисцентни лампи – 300+400 лукса;
  - т.3 Температурата на въздуха в класните стаи и занималните през отоплителния сезон да е 18 – 22 ° С.
    - При използване на локално отопление да не се допуска колебание на температурата повече от ± 5 ° С.
    - При централно отопление да не се допуска колебание на температурата повече от ± 3 ° С.
    - При централно и локално отопление температурата на повърхността на радиаторите да не е повече от 70 ° С;
  - т.4 На места, където се работи с умствено съсредоточаване, шумът да не нарушава 45 децибала, а в производствените помещения – 85 децибела;
  - т.5 Относителната влажност на въздуха да бъде 60 – 40%;
  - т.6 Медикаментите за долекарска помощ да се съхраняват от медицинското лице в училището на недостъпно място;
  - т.7 Дезинфекционните и перилните препарати да се съхраняват на недостъпни места;
  - т.8 Дератизационните, дезинсекционните препарати да се поставят от представител на РЗИ при засилен контрол от ръководството на училището;
  - т.9 Пренасянето на товари над 20 кг. да се извършва от 2 или повече души;
  - т.10 Работното облекло на щатните служители и работници да съответства на характера на работата им;
  - т.11 Организираното придвижване на учениците, педагогическия и непедагогическия персонал да бъде в съответствие с Правилника за движение по пътищата;
  - т.12 Да се прилага научно-обоснован режим на труд и почивка на щатните работници и служители в училището и съгласно КТ;
  - т.13 При извършване на монтажни и товаро-разтоварни дейности в сградата и на двора да се спазват установените правила, норми и изисквания за осигуряване на безопасни условия;
  - т.14 При извършване на същите дейности, съвместно с фирми и други организации, техническият ръководител провежда инструктаж на целия персонал за съблюдаването на безопасни условия.

ГЛАВА ТРЕТА

ОРГАНИЗАЦИЯ И КОНТРОЛ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ОБУЧЕНИЕ, ВЪЗПИТАНИЕ И ТРУД

Чл.5, ал.1. В училището да се провежда инструктаж на работното място по безопасност на труда, хигиена на труда и противопожарна охрана с щатните служители и работници на срочни трудови договори.

ал.2. Извънреден инструктаж се провежда:

- След всяка смъртна, тежка аварийна трудова злополука, пожар, авария и природно бедствие;
- При констатирани груби нарушения на нормите и изискванията по безопасността, хигиената на труда и противопожарната охрана;
- При организиране на ремонтни дейности;
- По нареждане на контролен орган.

Чл.6, ал.1. Организация по провеждане на инструктажите се създава от Директора.

ал.2. Директорът определя с писмена заповед длъжностно лице, с техническо или друго подходящо образование, което провежда инструктажите.

ал.3. Инструктажите се провеждат в работно време.

ал.4. Провежданите инструктажи се документират в Книга за инструктажа.

Чл.7. За изпълнение, координация и контрол Директорът може да назначи и комисия (три или петчленна) по безопасни условия на обучение, възпитание и труд на щатния персонал и учениците.

Чл.8 При установяване на нарушения при изпълнение на инструктажа на длъжностното лице (завеждащ охрана на труда) своевременно информира Директора на училището.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ЗАДЪЛЖЕНИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИЯ И НЕПЕДАГОГИЧЕСКИЯ ПЕРСОНАЛ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ И СПАЗВАНЕ НА БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ОБУЧЕНИЕ, ВЪЗПИТАНИЕ И ТРУД

ДИРЕКТОР

Чл.9 Директорът отговаря за:

1. Цялостното изпълнение на изискванията по Правилника за безопасност на труда в училището; указания и заповеди; по други действащи нормативни документи от министерствата; по въпроси на охраната на труда;
2. Пожарообезопасяването чрез спазване на действащите норми, правилници, наредби и предписания.

Чл.10 Директорът създава условия за опазване на живота, предпазване от рискове и укрепване здравето на учениците, педагогическия и непедагогическия персонал.

Чл.11 Директорът упражнява контрол по прилагане и спазване изискванията за провеждане на инструктаж в училището.

Чл.12 Директорът осигурява:

1. Вписването на конкретните задължения за спазване на безопасни условия на труда в длъжностната характеристика на служителите и работниците в училището;
2. Изготвянето на инструкции за правилна и безопасна работа с машини, апарати, уреди и инсталации;
3. Щателен преглед на цялото (или част от него) училище, след извършването на основен или частичен ремонт като особено внимание се обръща на закрепването на вратите, на прозорците, обезопасяването на ел. инсталации и съоръжения (зануляване, заземяване), изискванията по хигиенна на труда и противопожарната охрана;
4. Своевременно съставяне на акт за допусната трудова злополука или професионално заболяване, както и разледване на причините, довели до това;

5. Необходимото противопожарно оборудване и място на разполагането му, съгласуването му с противопожарните органи; определя пътищата за евакуация на ученици, служители и работници; контролира готовността за действия в екстремни ситуации; следи за състоянието на евакуационните проходи и за правилната експлоатация на отоплителните съоръжения и ел. инсталации;
6. Изготвянето на инструкции за спазване на изискванията и правилата за пожаробезопасност;
7. Съответното обезопасяване на изхода и входа в близост до монтажни дейности и товаро-разтоварни дейности в сградата и на двора;

Чл.13 Организира заедно с медицинската сестра провеждането на всички видове здравни мероприятия и поддържането на реда и хигиенната в сградата и на двора.

Чл.14 Директорът контролира спазването на режима на труд и почивка на служителите и работниците, както и на режима на образователно-възпитателния процес с учениците.

УЧИТЕЛИ

Чл.15 Организируют и ръководят работата с учениците. Носят отговорност за сигурността и безопасността при осъществяване на учебната дейност.

Чл.16 Обръщат особено внимание на състоянието и обезопасяването на ел. контакти, отоплителни тела, врати, чинове, шкафове, осветителни тела, температура на въздуха, движение на въздуха (течение) и други и своевременно уведомяват домакина на училището, директора, заместник-директора на училището.

Чл.17 Постоянно наблюдават действията на учениците с оглед на недопускане на самоувреждане, взаимни наранявания и сбивания.

Чл.18 Учителите по физика, химия, безопасност на движението и информационни технологии (компютърно моделиране и информационни технологии) са длъжни да:

1. Провеждат инструктаж за спазване на правилата по техника на безопасност в съответните часове;
2. Привеждат в ред работното място на учениците при лабораторна работа;
3. Контролират извършването на всички експерименти по време на учебния час.

Чл.19 Учителите по физическо възпитание и спорт и спортни дейности:

1. следят за състоянието на физкултурните площадки, здравината, стабилността на закрепване и обезопасяване на уредите за игра (сигурността на скрепителните болтове, винтове, скоби, пейки и др.);
2. при забелязване на нередности и опасности от наранявания уведомяват домакина, заместник-директора и/или директора на училището.

Чл.20 При извеждането на учениците извън сградата учителите уведомяват директора на училището и внимават за недопускане на несчастни случаи.

Чл.21 Учителят няма право:

1. Да пуска ученици сами извън училището. Извеждането на ученици да става в негово присъствие;
2. Да предава ученик на непознато лице;
3. Да дава на учениците медикаменти без контрол от медицинско лице (освен температуро-понижаващи и витамини);
4. Да не взема спешно необходимите мерки в случай на злополука;
5. Да не съобщава на директора (зам.-директора) за проблеми, появили се в рамките на работното му време.

Чл.22 Учители в началния етап:

1. Организируют цялостния образователно-възпитателен процес на учениците в часовете и междучасията;

2. Наблюдават непрекъснато учениците и местата, където те играят. Предпазват ги от наранявания. Следят за състоянието на физкултурните площадки и уведомяват ръководството на училището за нередностите;
3. При напускане на училището уведомяват директора, проявяват особено внимание за предотвратяване на несчастни случаи;
4. Недопускат в двора или извън него контакти на учениците с непознати лица;
5. Проверява облеклото на учениците с цел недопускане на простудни заболявания.

ЗАВЕЖДАЩ АДМИНИСТРАТИВНО СЛУЖБА И КАСИЕР

Чл.23, ал.1. Изготвя:

1. Необходимите документи, свързани с възникването, протичането и прекратяването на трудовите правоотношения в съответствие с разпоредбите на трудовото законодателство;
2. Разработените и утвърдените длъжностни характеристики от Директора.

ал.2. Обезпечава издаването на удостоверения и справки за настоящата и миналата трудова дейност на работниците и служителите. Попълва трудовите книжки с необходимите данни, води установената документация за тях. Подготвя документите за отпускане на работниците и служителите. Отстранява неподлежащите на ремонт мебели, уреди и др. Предлага бракуване пред комисията по инвентаризация в училището и счетоводството.

Чл.24, ал.1. При установяване на неизправност на уреди и др. своевременно уведомява Директора (или зав. охрана на труда) и заедно с тях взема срочни мерки за отстраняване на повредата.

ал.2. В случай на трудова злополука уведомява Директора. Своевременно изготвяне на акта за злополука. Съдейства за отстраняване на причините и вземането на мерки за недопускане на подобни случаи.

Чл.25 Контролира правилното поддържане и съхранение на продуктите в складовете и др. помещения. Осигурява ред и чистота в тях. Изпълнява и всички други задължения по БХТ, ПО и трудовите правоотношения предвидени в нормативните документи за длъжността ЗАС.

ЧИСТАЧ/ХИГИЕНИСТ

Чл.26 Осигурява благоприятна и хигиенно съобразена обстановка за обучение и възпитание на учениците.

1. Поддържа в чист вид стъклата на прозорците за осигуряване на добра хигиена и приток на естествена светлина;
2. Системно проветрява помещенията за осигуряване на свеж въздух и достатъчна влажност, като следи за недопускане на въздушно течение в присъствието на учениците;
3. Своевременно почиства и изхвърля от сградата (на определеното място) хранителните отпадъци, недопуска наличието им в помещенията след края на работното време на училището;
4. Съхраняване на безопасно за учениците място дезинфекционни и почистващи препарати;
5. Изплаква обилно с вода съдове и прибори, дезинфекцирани с хлорни прапарати;
6. Изпълнява стриктно инструкциите на ХЕИ и медицинското лице в училището, във връзка с допустимата концентрация и дозировка на дезинфекционните разтвори;

7. Включва в мрежа само изправни ел.уреди – при констатиране на нередности уведомява директор, зав. охрана на труда, ЗАТС;

Чл.27 Няма право да:

1. Включва ел. уреди в ел. мрежа с мокри ръце и при влажен под;
2. Поставя включени ел. уреди в близост до учениците без надзор;
3. Напуска работното място преди проверка за включени ел. уреди.

Чл.28. Изпълнява всички други задължения по БХТ и ПО предвидени в нормативни документи, длъжностни характеристики, правилници и графика в училището.

КУХНЕНСКИ БЛОК

МАЙСТОР ГОТВАЧ

Чл.29 Майстор готвачът:

1. Организира и провежда работата в кухненския блок в съответствие с изискванията на нормативните документи по БХТ и ПО;
2. Контролира спазването на инструкциите за безопасна работа с ел. уреди и др.;
3. Ръководи работата в кухненския блок с цел подобряване и поддържане условията на труд, за ограничаване или недопускане на трудови злополуки, аварии, пожари и др.;
4. Изпълнява в срок заповедите на директора и предписанията на контролните органи за отстраняване на допуснати нарушения по БХТ и ПО;
5. Недопуска включване и работа на неизправни и необезопасени ел. уреди и др. (дори за проба);
6. Ръководи и контролира изискванията за санитарно-битовото и хигиенното обслужване на работещите в кухненския блок;
7. Уведомява директора и зав. охрана на труда, в случай на трудова злополука или при неизправност на съответните уреди.

Чл.30 Изпълнява всички други задължения по БХТ и ПО на трудовите правоотношения предвидени в нормативни документи за длъжността.

ОГНЯР

Чл.31 Огнярят:

1. Спазва инструкциите по охрана на труда, противопожарна безопасност;
2. Основно познава конструкцията на котела, техническата му характеристика, автоматиката, нафтовата горелка, котелната инсталация, отоплителната инсталация, електрозахранването и др.;
3. Следи за изправността на манометрите и тирвоветрите;
4. Снабдява непрекъснато или с прекъсване сграсата с топлина (18 – 22) градуса;
5. Преди пускане на котелната инсталация е длъжен да се убеди в изправността на котела и котелната арматура, да провери горелката;
6. По време на работа огнярят е длъжен да следи непрекъснато изправността на автоматиката и арматурата, да отваря и затваря бавно и внимателно всички вентили, да не извършва каквито и да е поправки на елементите на котела и котелната инсталация (когато отделът работи), да поддържа хигиената в котелното помещение и стълбите, да не допуска обливането на автоматиката, ел. съоръженията, горелката и външните части на котела с вода или гориво, при прокапване на нафта от нафтовата горелка поставя съд за събирането му, да не допуска нивото на водата да спада под най-ниското допустимо ниво или да

- направи най-високото водно ниво, да продухва котела правилно, да не оставя котела без наблюдение (независимо от изправността на автоматиката);
7. Задължително преустановява работата на котела, ако налягането на водата се привиши над работното, ако водното ниво е спаднало под най-ниското допустимо, ако нивото на водата бързо спада (въпреки подхранването), ако водоснабдителните средства откажат да работят, ако зидарията на пещта е разрушена, ако водопоказателният уред или предпазните клапи се повредят, ако се появят подутини или пропуски на вода, при възникване на пожар;
  8. При установяване на нередности спира работата на котела и спешно уведомява ръководството, а в случай на пожар и противопожарната служба (взема мерки за неговото загасяване, като продължава да наблюдава и състоянието на котела).
  9. В определения от ръководството сезон извършва основна качествена профилактика на котела, котелната и отоплителна инсталация;
  10. Изисквания и правила при работа с нафтови горелки:
    - Да не запалва горелката с конци или парцали напоени с нафта, бензин и др.;
    - Да не запалва повторно горелката, когато пещта е топла;
    - Да почиства редовно горивните крайници;
    - Да не оставя без наблюдение работата на горелката.

ГЛАВА ПЕТА

ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ДОКУМЕНТАЦИЯ, ВЪВ ВРЪЗКА С ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНИ И ЗДРАВΟΣЛОВНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Чл.32 В училището се води следната документация:

- Книга за инструктаж;
- Инструкции за работа с ел. уреди, препарати с водогрейнни котли, с нафтови горелки
- Актове за трудова злополука, протоколи, предписания;
- Конкретни задължения, отговорности и права за осигуряване на безопасни здравословни условия на труд към длъжностните характеристики на работниците и служителите в училището;
- Противопожарна наредба в училището;
- Евакуационен план.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

1. Правилникът влиза в сила от деня на неговото приемане;
2. Щатният персонал има право да прави писмени предложения за неговото изменение. Предложенията се адресират до директора и се разглеждат на педагогически съвет;
3. Правилникът се актуализира и преди въвеждане на нови машини, уреди, материали и вещества в училището и при изменение на правилата, нормите, изискванията на нормативни документи на БХТ и ПО и трудовото законодателство;
4. Правилникът е изготвен на основание :
  - Наредба № 3/14.05.1996 год. за инструктаж на работниците и служителите по безопасност, хигиена на труда и противопожарна охрана и МЗ /ДВ бр. 44 от 1996 г.;

- Инструкция от 05.07.1996 год. на изискванията на безопасни условия на възпитание, обучение и труд в системата на народната просвета на МОНТ /ДВ бр.61 от 1996 год.;
- Кодекс на труда чл. 275;

Приложение №1

ИНСТРУКЦИЯ **за общите задължения и права на работниците и служителите по трудовите** **правоотношения, БХТ и ПО**

1. Да се явяват ня време на работа и да бъдат на работното си място до края на работното време.
2. Да се явяват на работа в състояние, което им позволява да изпълняват възложените задачи и да не употребяват през работно време алкохол или друго упойващо вещество.
3. Да използват цялото работно време за изпълнение на възложената работа.
4. Да изпълняват работата си в изискуемото се количество и качество.
5. Да спазват техническите и технологическите правила.
6. Да спазват правилата за здравословни и безопасни условия на възпитание, обучение и труд.
7. Да изпълняват законните нареждания на работодателя и прекия си ръководител.
8. Да пазят грижливо имуществата, което им е поверено или с което са в досег при изпълнение на възложената работа, както и да пестят суровините, материалите, енергията, другите средства при изпълнение на трудовите задължения.
9. Да пазят доброто име на институцията, да не злоупотребяват с доверието на работодателя, както и да не разпространяват поверителни сведения;
10. Да спазват вътрешните правила за организация на работата и да не пречат на другите работещи, да изпълняват трудовите си задължения.
11. Да съгласуват работата си с останалите работещи и да им оказват помощ в съответствие с указанията на работодателя.
12. Да изпълняват всички други задължения, които произтичат от нормативен акт, от КТ, от трудовия договор и от характера на работата.
13. Да поддържат реда, необходимата чистота, културна и приветлива обстановка на работно (учебното) място.
14. Забранено е да почистват машините и съоръженията по време на движение.
15. Да не предприемат по своя инициатива работа, с която не са запознати и не им е възложена.
16. Да не работят с машини, които не познават.
17. Да проверяват преди започване на работа, машините, съоръженията и електрическото оборудване, с които или при които работят, и да започват работа само след като се уверят в изправността и обезопасяването им.
18. Да отстраняват констатирани повреди на машините или ако това не е по техните възможности незабавно да уведомят прекия си ръководител или работодателя.
19. Забранено е да се работи с необезопасени машини, съоръжения, ел. инсталации, инструменти, със свалени предпазители, с изключване на блокировки и т.н. дори ако се налага само за проба.

20. Забранено е работниците, без съответната необходима квалификация да извършват поправки и ремонт по електрическите инсталации на машините, съоръженията и други, дори и подмяна на електрически и предпазители.
21. Да се явяват на работното място за работа в специално или обикновено облекло и да ползват необходимите ЛПС.
22. Да спазват правилата при вдигане и сваляне на тежести с електротелфер, повдигателни макари, крикове, ръчни колички и др., когато си служат с такива.
23. Да осъществяват помежду си взаимен контрол за спазване правилата за безопасна работа.
24. Имат право да откажат изпълнението или да преустановят работата, когато възникне сериозна и непосредствена опасност за живота и здравето им, като незабавно уведомят за това прекия си ръководител.
25. Имат право да откажат изпълнението на работа, за която не са инструктирани или нямат изискващата се правоспособност.
26. При злополука веднага уведомяват прекия си ръководител.
27. Да спазват указанията за безопасно движение в района, като проявяват повишено внимание. Да преминават по определените и обезопасени места. Да не се тича с товар.
28. Преди да започне дадена работа, да се обмислят безопасните начини за нейното изпълнение и спазване правилата по БТХ.
29. Да не проявяват излишно любопитство и в никакъв случай да не привеждат в движение чужди машини, съоръжения, уреди и др. чрез натискане на кнопки или включване на шалтери.

Приложение №2

ИНСТРУКЦИЯ за безопасна работа в кабинета по химия

1. Да се спазват изискванията на ПБТ за устройство и обзавеждане на кабинета по химия в училището, Правилникът за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд на училището.
2. За обучение в кабинета по химия се допускат ученици, които са преминали начален инструктаж на работното място по безопасност и хигиена на труда и противопожарна охрана по утвърдените програми.
3. Преди започване на занятието в кабинета по химия учителят да инструктира учениците, а те от своя страна да изслушат внимателно инструктажа за безопасните начини за провеждане на предстоящите опити и опасните моменти.
4. Не се допуска по време на учебния час учениците да работят самостоятелно, без наблюдение от учителя.
5. Оставяне на ученици през време на почивка в кабинета без присъствие на учител не се допуска.
6. По време на учебното занятие с опити, учениците да ползват подходящо облекло и лични предпазни средства.
7. Кабинетът да бъде обзаведен с подходящо резервно осветление и да има приспособление за промиване на очите в случай на увреждане и аптечка за оказване на първа долекарска помощ.
8. При неяснота от страна на учениците при провеждане на опита да искат съвет от учителя.

9. Всяко повтаряне на опита или извършване на други да става само след съгласието на учителя.
10. Към учениците да се проявява възискателност за точна и вярна работа с химическите препарати и вещества и познаване на несъвместимите един към друг химикали.
11. На учениците се забранява:
  - да опитват на вкус веществата;
  - да използват неизмити съдове;
  - да хващат реактивни стъкла, банки с мокри или сапунени ръце;
  - да насочват отворите на епруветките към хората или към собствените си лица;
  - да използват извън кабинетите химически вещества;
  - да внасят храна и да се хранят в кабинета по химия.
12. Подът и плотовете на местата, където се провеждат опитите, могат да се покриват с линолеум.
13. При филтруване и промиване трябва да се избягва разливането на течности по работните маси и ръцете, а когато промиването се извършва с горещи течности, на промивните съдове се поставят подложки от азбест.
14. При употреба на маслени бои се внимава да не се превиши пламната точка на маслото.
15. При нагриването с различни видове нагреватели под тях се поставя подложка от азбест.
16. При дестилация на разтвори да не се допуска пълно отделяне на течността, за да се избегне счупването на апаратурата и/или евентуално изгаряне.
17. Отрови и разяждащи разтвори се пипелират само с автоматични пипети или с пипети, които имат специални уширения.
18. При пренасяне на съд с гореща течност да се държи с двете ръце - дъното на съда се държи с една ръка, под която е поставена кърпа.
19. Забранено е пренасянето и преливането на разяждащи и отровни химически вещества в обемисти съдове от учениците.
20. Преливането на киселини и други разяждащи течности от един съд в друг се извършва от персонала с помощта на специални стативи или сифони. Лицата, извършващи преливането, трябва да бъдат защитени със специално работно облекло, гумирани престилки, ръкавици и обувки - киселинно устойчиви. Очите трябва да бъдат защитени с очила.
21. Под наблюдение на преподавателя учениците могат да разреждат сярна киселина, като я наливат на тънка струя по стените на съда с хладка вода при едновременно разбъркване.
22. Забранено е наливането на вода в съд с концентрирана сярна киселина.
23. Концентрирани киселини и основи се неутрализират с разреждени разтвори на основи, които преди това се разреждат с дестилирана вода.
24. Вземането на алкални метали и на техните окиси и хидроокиси, трябва да се извършва с пинсети /по възможност с платинови крайща/ или с порцеланови /пластмасови/ лъжички.
25. Шишета с бром, водороден прекис, флуороводородна киселина и други разяждащи течности трябва да се отварят така, че гърлото им да бъде насочено в посока, където няма други лица.
26. Всички отровни вещества /цианови соли, живачен хлорид, арсенови соли, разтворими соли на бария, бруцин, серовъглерод, бял и жълт фосфор и други/

- се съхраняват в добре затворени съдове и специални шкафове, които се заключват. На съдовете се поставят етикети с надпис “отрова”.
27. Отровните вещества във вид на кристалчета или разтвори се държат в специален шкаф в лабораторията и в количество за работа само за един ден, а на шкафа се поставя надпис “отровни вещества”.
  28. По време на работа с отровни вещества е забранено храненето в лабораторията.
  29. Остатъците от разтвори на отровни вещества се изхвърлят или унищожават съгласно указанията на преподавателя.
  30. След работа с отровни вещества ръцете задължително се измиват старателно.
  31. Забранено е съхранението на напитки и хранителни подукти в съдове, които се употребяват в химическата лаборатория.
  32. Запущалките на реактивните стъкла трябва да се отварят внимателно, като отворите на стъклата да се насочват към тавана.
  33. В загрети течности над 100°C не трябва да се поставят парченца пенза, активен въглен и други, тъй като това може да предизвика буйно кипене, което често пъти е съпроводено с нежелателни последици.
  34. Реактивните стъкла не трябва да се запълват повече от $2/3$ от обема им. Това е от съществено значение за лесно изпаряващите се вещества и за тези, при които се отделят газове.
  35. Химическите вещества трябва да се съхраняват в подходящи добре затворени банки със запущалки с шлифтове, снабдени със четливо надписани етикети, върху които е отразено названието, степента на чистотата и концентрацията.
  36. Всеки реактив да се поставя на точно определено място, съобразно съвместимостта му с другите химически вещества.
  37. Забранено е оставянето на химически вещества без етикет.
  38. Използването на живака за лабораторни опити се допуска само при невъзможност да се замести с друго вещество и непременно над вана, за да може да се събере при евентуално разливане.
  39. При нагриване на химикали в епруветки е необходимо отворът им да не бъде насочен към работещия или към тези в съседство. За равномерното нагриване целият обем на течността внимателно да се движи и върти епруветката над пламъка.
  40. Забранява се оставянето на лесноизпаряващи се течности в открит съд.
  41. Забранява се директното изхвърляне на канализационната система на отработени разтвори, съдържащи отровни, запалителни или разяждащи вещества. Същите да се събират в съдове и след съответната обработка /неутрализация/ да се изливат в каналите.
  42. Забранява се да се изхвърлят в съда за отпадъци каквито и да са отпадни материали, напоени с бензин, газ или други леснозапалими вещества.
  43. Горящи вещества /бензин, етер, терпентин и други/, които не са разтворими във вода, да не се гасят с вода.
  44. Всички ученици трябва да бъдат запознати с начините за работа с пожарогасителните средства.
  45. На учениците е забранено да извършват поправки на електрическите уреди, инсталации, съоръжения и други в кабинета.

ИНСТРУКЦИЯ **за безопасна работа в кабинет по физика**

1. Да се спазват изискванията на ПБТ в училището, на правилника за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд в училището и на другите нормативни актове.
2. За обучение в кабинета по физика се допускат ученици, които са преминали инструктажите по БХТ и ПО по утвърдените програми.
3. Кабинетът по физика да бъде подходящо и достатъчно осветен и приспособен за бързо затъмняване, когато се провеждат специални опити или се налага прожектиране на филми. В непосредствена близост (в съседство) да има хранилище за съхраняване на уреди и друга апаратура.
4. За всеки ученик да има самостоятелно работно място.
5. Електрическата инсталация трябва да бъде в съответствие с изискванията на Правилника за устройство на електрическите уреди и Правилника по БТ при експлоатация на електрическите уреди.
6. Всички ползвани за опитна работа електроуреди, електрически съоръжения, инсталации, шнулове, контакти, щепсели, електрически лампи и т.н. трябва да бъдат сигурно обезопасени против директен и индиректен допир с електрическия ток.
7. Включването и изключването на напрежението за работните електрически табла да става само от учителя при съблюдаване на мерките за сигурност.
8. Преди започване на занятието в кабинета по физика учителят да инструктира учениците, а те от своя страна да изслушват внимателно инструктажа по безопасните изисквания за провеждане на предстоящите опити, като се обърне внимание на опасните моменти.
9. Не се допускат учениците да работят самостоятелно без наблюдение от учителя.
10. Оставяне на учениците през време на почивката в кабинета без присъствие на учител не се допуска.
11. При възникване у учениците на въпроси след започване на опита, те да спират работата и да поискат съвет от учителя.
12. Всяко повторение на опита или извършване на други опити да става с разрешението на учителя.
13. На учениците се забранява да извършват поправки на електрическите уреди, електрическата инсталация, съоръженията и други в кабинета по физика.

ИНСТРУКЦИЯ **за безопасно провеждане на часовете по физическо възпитание и спорт и спортни дейности**

А/ Физкултурен салон

1. Уредите трябва да бъдат здрави и неподвижно закрепени.
2. Не се допуска игра на уреди, които са физически износени и крият опасност от нараняване.

3. Да се поддържа в изправност закрепването на спомагателните части (винтове, обтегачи, възли, точки и др.).
4. Да се играе винаги с гимнастически постелки, които да намаляват удара при отскоци от уреди или евентуални падания.
5. Да се осигуряват средства за увеличаване на триенето между контактните части на тялото и уреда (например магнезий за ръце при игра на високи уреди , за краката при игра на греда и др.).
6. Да се поддържа ред и последователност при изпълнението на упражнения, които са свързани с повишена динамика, равновесие, статични напрежения и др. и крият опасност от сблъсквания, падания при разсейване на вниманието или уплаха и др.
7. Ръководителят на упражнението (учителят) трябва да оказва помощ при изпълнение на трудни елементи от упражненията и да осигури пазене в случай на несполучливи опити (например при подскоци, отскоци и др.).
8. Абсолютно необходимо е да се следи за физическото и психическото състояние на учениците; при наличие на отклонение от нормалното да не се изискват изпълнение на трудните елементи.
9. На момичетата, ненавършили 15- годишна възраст, не могат да се възлагат физически упражнения, които могат да увредят или да причинят деформация на органи в областта на малкия таз.
10. Задължително е учениците да имат спортно облекло. В час се допускат само ученици в игрално облекло.
11. Играта с топка да бъде с умерена сила, за да се предпазят от удар учениците, стъклата и осветлението.
12. Катеренето по шведската стена без наблюдението на учител е абсолютно забрането.
13. На учениците се забранява влизането във физкултурния салон без учител.
14. Забранява се ритането на топка в салона.
15. Забранява се внасяне на закуски в съблекалните и салоните.
16. Забранява се дъвченето на дъвка по време на час по физическо възпитание.
17. Задължително е пазенето на съблекалните чисти.
18. Пушенето е абсолютно забранено.

Б/ Физкултурна площадка

1.Физкултурната площадка трябва да бъде постлана с масивна настилка (асфалт и др.). Тя трябва да бъде с намалена твърдост, за да не се допускат наранявания на краката при бягане или на тялото при падания.

2.Баскетболните табла, хандбалните врати, волейболните колони и др. трябва да бъдат закрепени здраво или стабилизирани.

3.Траповете за скачане трябва да бъдат дълбоко разкопани.

4.При хвърляне на уреди строго да се съблюдава да няма хора на мястото около попаденията или в параметъра, в който би попаднал евентуално изпуснатият уред.

5.Местата за провеждане на часове по физическо възпитание и спорт и спортни дейности трябва да отговарят на хигиенните изисквания за осветление, чистота на въздуха, температурата, настилка, разположението на уредите и др.

6. Организирането и провеждането на спортните игри в училищния двор става само в присъствието на учител. Не се допуска учениците да играят самостоятелно, без наблюдение от учител.

7. На учениците строго се забранява катеренето по дърветата в двора на училището, по оградата, спортните съоръжения на физкултурната площадка и др.

8. Забранява се игра и хвърляне на остри или твърди предмети в училищния двор и физкултурната площадка.

9. Учениците се задължават строго да спазват указанията и изискванията на учителя, водещ часовете по физическо възпитание.

10. Ако по време на час по физическо възпитание топката падне на улицата, ученикът внимателно излиза на уличното платно под наблюдението на преподавателя.

С настоящата инструкция са запознати учителите, преподаващи физическо възпитание и спорт и спортни дейности и класните ръководители на учениците от I-IV клас.

Учителите по физическо възпитание и спорт и по спортни дейности се задължават да инструктират учениците от всички класове за безопасност в часовете по физическо възпитание и спорт и по спортни дейности.

Спазването на настоящата инструкция е задължително за всички.

За неспазване на инструкцията всеки ученик носи индивидуална отговорност.

Приложение №5

НАРЕДБА

за здравно-хигиенните изисквания при използването на персонални компютри в обучението и извънучебните дейности на учениците

Чл. 1. С тази наредба се определят задължителните здравно-хигиенни норми и изисквания при обучение и извънучебни дейности на учениците с персонални компютри.

Чл. 2. Обучението и извънучебните дейности на учениците с персонални компютри се провеждат в учебни стаи, зали, клубове и др., наричани по-нататък "кабинети", които отговарят на санитарно-хигиенните норми и изисквания за помещения, обзавеждане, технически средства и фактори на работната среда, посочени в приложение № 1.

Чл. 3. Разкриването на кабинети и въвеждането им в експлоатация се осъществява след проверка и писмено съгласие от съответната териториална хигиенно-епидемиологична инспекция.

Чл. 4. (1) Обучение и извънучебни дейности с персонални компютри на ученици се допуска след навършване на 6-годишна възраст освен в случаите, когато:

1. след корекция на рефракцията зрителната острота остава 0,7 или по-ниска;
2. има наличие на дегенеративни изменения в очните дъна.

(2) При късогледство с минус 6 или повече диоптри обучение или извънучебни дейности се допуска с писмено съгласие на родителите и разрешение от лекар офталмолог от здравното заведение, обслужващо съответното училище, или друга организация, която организира обучението.

(3) Здравните заведения, извършващи ежегодните профилактични прегледи на учениците, осъществяват най-малко един път в годината контрол на зрението на учениците, които се обучават с персонални компютри.

Чл. 5. (1) Лицата, които провеждат обучение или извънучебни дейности на ученици с персонални компютри, извършват задължително инструктаж срещу подпис на учениците, както и на родителите на тези, които не са навършили 16 години, за нормите и хигиенните правила при работа с персонални компютри, както и за вредните последствия от продължителни занимания и компютърни игри.

(2) Контролът по спазването на нормите и хигиенните правила от учениците по време на занятия се осъществява от ръководещия занятиято.

Чл. 6. (1) При провеждане на обучение в училище и при организирани извънучебни дейности се спазват посочените в приложение № 2 норми за продължителност на занятиято и брой на часовете.

(2) Занятията с персонални компютри се провеждат в часовете с оптимална работоспособност - втори и трети при четири- и петчасова учебна програма, и трети, четвърти и пети - при шест- и седемчасова учебна програма.

(3) Не се разрешава провеждане на две последователни занятия без осигуряване на активна почивка между тях от 15-20 минути.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. За нарушаване на изискванията на тази наредба виновните лица носят отговорност по чл. 101 от Закона за народното здраве.

§ 2. Контролът по изпълнение на наредбата се възлага на органите на държавния санитарен контрол, които дават и указания по прилагането ѝ.

Приложение №6

Санитарно-хигиенни изисквания към помещенията, обзавеждането и оборудването и факторите на работната среда на кабинетите за обучение и извънучебни дейности на учениците с персонални компютри

I. Изисквания към помещенията

1. В помещенията, ползвани за обучение и извънучебни дейности на учениците с персонални компютри, трябва да има не по-малко от 5 м² на работно място.

2. В помещения с размерите на традиционна класна стая (50 м²) се разполагат до 9 работни места.

3. В големи помещения не се допускат повече от 15 работни места, независимо че големината на площта позволява това.

4. Помещенията трябва да имат северно, североизточно или източно изложение, да са с едностранно остъкляване и да са оборудвани със слънцезащитни средства - за предпочитане щори с вертикални ламели, светли завеси или слънцезащитни стъкла.

5. Стените да са оцветени в пастелни тонове, с коефициент на отражение на светлината 0,4 (за директно осветление) и 0,8 (за индиректно осветление), а таванът - в матовобял цвят, с коефициент на отражение на светлината 0,7 - 0,8.

6. Подът да бъде с 3 см антистатично покритие (паркет, керамика, дървено дюшеме или цимент), с коефициент на отражение на светлината 0,3 - 0,4.

7. Съхраняването на инвентар, материали, инструментариум и др. се извършва в отделно помещение с размери не по-малко от 10 м².

II. Изисквания към обзавеждането

1. Кабинетите за обучение и извънучебна дейност с персонални компютри се обзавеждат с лека работна мебел с матова повърхност, с коефициент на отражение на светлината 0,4, с малка топлопроводимост и без наличие на статично електричество.

2. Работната маса трябва да бъде с размери: минимална дължина 1,20 м, ширина - 0,80 м, и дебелина на плота - не по-голяма от 3 см. Височината да бъде съобразена задължително с изискването за заемане на правилна работна поза.

3. Столът да бъде стабилен, на колелца, с регулируема височина на седалката 0,30 - 0,55 м и наклон назад $3^{\circ} - 5^{\circ}$. Облегалката да бъде с регулируема височина до 0,25 м спрямо седалката, наклон $80^{\circ} - 100^{\circ}$ и да осигурява опора на гръбначния стълб в областта на кръста.

4. Разстоянието между височината на работната маса и седалката на стола да бъде 0,26 - 0,30 м и разположението им да осигурява възможност за заемане на правилна работна поза с почти хоризонтално положение на предмишниците и ъгъл в колянната става 90° .

5. Кабинетите, които се ползват от различни възрастови групи, се оборудват задължително с подложки за краката с ширина 0,40 м, дълбочина 0,35 м, наклон $0-20^{\circ}$ и с регулируема височина от 0 до 0,15 м.

III. Изисквания към факторите на работната среда

В кабинетите се осигурява микроклимат със следните параметри:

1. Температурата на въздуха да бъде $18^{\circ} \text{C} - 26^{\circ} \text{C}$ (оптимално $21^{\circ} \text{C} - 23^{\circ} \text{C}$), относителна влажност - 45% - 60%, и скорост на движение 0,15 м/сек. - 0,25 м/сек.

2. Максимално допустимото еквивалентно ниво на шума да не превишава 50 дБ (А).

3. Естественото осветление да е със светлинен коефициент не по-голям от 1:4 (25% КЕО).

4. Изкуственото осветление да бъде луминесцентно и да отговаря на следните условия:

а) източниците на светлина да са поставени успоредно на направлението на погледа към екрана от двете му страни;

б) за всяка зона и/или източник на светлина се осигуряват устройства (комутатори) за регулиране на интензитета на светлината;

в) коефициентът на пулсации на светлинния източник да не надвишава 10%;

г) осветеността на работното място да не бъде по-ниска от 300 лукса за екрани с негативен контраст и не по-ниска от 500 лукса за екрани с позитивен контраст;

д) яркостта на светлинния източник, който се вижда от работното място, да бъде под 500 cd/m^2 .

5. При по-малки помещения се допускат и лампи с нажежаема жичка.

6. Ограждащите повърхности и други предмети от интериора, които отразяват светлина на екрана, да са с габаритна яркост до 200 cd/m^2 и максимална яркост до 400 cd/m^2 .

7. В зрителното поле на работещия не следва да има източници на естествена или изкуствена светлина, както и блестящи отражаващи повърхности (мрамор, алуминий, огледала и др.).

IV. Изисквания към техническите средства

1. Видеомониторът на персоналния компютър да има екран със стабилен образ, без трептения и промяна в яркостта на знаците, да е с възможности за регулиране в хоризонтална и вертикална посока и да бъде снабден с допълнителен защитен екран.

2. Яркостта на екрана да не превишава повече от три пъти яркостта на осветлението на окръжаващата среда.

3. Яркостта на фона и знаците да бъде в отношение не по-голямо от 15:1 и не по-малко от 3:1 (оптимално от 6:1 до 10:1).

4. Съотношението на яркостите на екран, клавиатура и работна повърхност да не бъде по-голямо от 10:3:1.

5. Клавиатурата да е стабилна, максимално тънка, с неблестяща повърхност и с ъгъл спрямо хоризонталната равнина $5^{\circ} - 15^{\circ}$.

6. Разположението на видеомонитора, клавиатурата и работещия с тях трябва да осигурява разстояние между очи и екран 0,50 м - 0,70 м и между очи и клавиатура 0,45 м - 0,50 м.

7. Интензитетът на електростатичното поле да бъде до 20 kV/m 20 минути след включване на монитора.

8. Стойностите на електричното и магнитното поле на разстояние 50 см от видеомонитора да не превишават следните стойности:

а) в свръхнисочестотния (СНЧ) обхват 20 Hz - 2 kHz:

интензитет на електричното поле $E \leq 25$ V/m;

плътност на магнитния поток (магнитна индукция) $B \leq 2,5$ mG (милигауса);

б) в нисочестотния (НЧ) обхват 2 kHz - 400 kHz:

интензитет на електричното поле $E \leq 2,5$ V/m;

магнитна индукция $B \leq 0,25$ mG (милигауса).

9. Радиочестотните електромагнитни полета, излъчвани от екрана на видеомонитора, да са в границите на хигиенните норми за населението съгласно Наредба № 9 от 1991 г. на Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти (ДВ, бр. 35 от 1991 г.).

**Максимална продължителност на работа
на учениците с персонални компютри**

К Л А С	В ДЕНЯ		В СЕДМИЦАТА	
	Работа в минути не повече от	Максимален брой занятия	Максимален брой занятия	Работа в минути не повече от
I	20	1	2	40
II-III	20	2	4	80
IV-V	30	2	4	120
VI-VII	40	2	5	200
VII-IX	40	2	6	240
X-XII	40	2	10	400

Лицата, които провеждат обучение или извънучебни дейности на учениците с персонални компютри, извършват задължително инструктаж срещу подпис на учениците, както и на родителите на тези, които не са навършили 16 години, за нормите и хигиенните правила при работа с персонални компютри, както и за вредните последствия от продължителни занимания и компютърни игри, съгласно наредба № 9 от 28.05.1994 год. за здравно-хигиенните изисквания при използването на персонални компютри в обучението и извънучебните дейности на учениците.

ДИРЕКТОР:
/ЛЕНЧО ТОКУЧЕВ/